

Warszawa, dnia 23 marca 2010 r.

RPO-641094-VII-7020/11006.4/10/JL

Informacja
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw
Obywatelskich w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Żaluskowie
(wyciąg)

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 1 marca 2010 r. do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Żaluskowie (zwanego dalej Ośrodkiem, MOW lub placówką), udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego. Przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich, realizując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, sprawdzili na miejscu sposób traktowania nieletnich, dokonując oceny pod kątem ich ochrony przed torturami oraz okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Ośrodka, specyfice tego rodzaju placówki, jej podstawowych problemach i perspektywach rozwoju, udzielonych przez Dyrektora MOW oraz Wicedyrektora MOW;
- przeprowadzili na osobności rozmowy z 14 nieletnimi, w oparciu o jednolity kwestionariusz rozmowy;
- dokonali oglądu terenu i obiektu Ośrodka, w szczególności obejrżeli pomieszczenia internatu oraz szkoły;
- dokonali na miejscu analizy wybranej dokumentacji Ośrodka.

W oparciu o powyższe czynności pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich dokonali wstępnych ustaleń, o których poinformowali Dyrektora i Wicedyrektora Ośrodka, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

2. Charakterystyka Ośrodka.

Placówka zlokalizowana jest w obrębie wsi Załusków, w dawnej siedzibie ziemiańskiej. Przeznaczona jest dla dziewcząt niedostosowanych społecznie, bez deficytów intelektualnych, wobec których sąd rodzinny zastosował środek wychowawczy w postaci umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Ośrodek w Załuskowie jest funkcjonującą całodobowo placówką resocjalizacyjno – wychowawczą, przeznaczoną dla wychowanek w wieku od 12 do 18 lat, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i resocjalizacji. Placówka jest czynna cały rok, co oznacza, że funkcjonuje ona jako jednostka nieferyjna, bez przerw wakacyjnych i świątecznych. Organem prowadzącym MOW jest Powiat Sochaczewski. Nadzór pedagogiczny nad placówką pełni Mazowiecki Kurator Oświaty w Warszawie.

Pojemność Ośrodka wynosi 75 miejsc. W dniu 1 marca 2010 r. w placówce przebywało 59 dziewcząt, mimo że zgodnie ze stanem ewidencyjnym powinny być obecne 73 – 11 nieletnich nie powróciło z ferii, 1 uciekła, a 2 urodziły dzieci i obecnie przebywają w domu. Ośrodek dysponuje odpowiednią powierzchnią i wystarczającą liczbą pomieszczeń dla tej liczby oraz takiej grupy wiekowej młodych osób. Ponadto, do ich dyspozycji pozostaje duży teren wokół obiektu.

W Ośrodku w obecnym roku szkolnym (2009/2010) wydzielono 6 grup wychowawczych, z których każda jest prowadzona przez 3 wychowawców. W placówce zorganizowano również Samorząd Uczniowski.

W Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym dziewczęta nie otrzymują kieszonkowego. Placówka przekazuje wychowankom środki higieniczne. Ubrania otrzymują z domu lub pieniądze na ich zakup z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, właściwego dla miejsca zameldowania nieletniej.

Opiekę medyczną dla dziewcząt zapewnia: Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Brzozowie oraz szpital Powiatowy w Sochaczewie. Od roku 2010 w placówce nie pracuje pielęgniarka, ponieważ przeszła ona na emeryturę. Obecnie trwa rekrutacja na ten etat. W razie nagłej potrzeby wzywane jest pogotowie ratunkowe. Leki przechowywane są w zamykanej szafie w pokoju wychowawców

oraz gabinecie pielęgniarskim. Wydaje je wychowawca, zgodnie z zaleceniami lekarskimi. Opiekę psychologiczną sprawuje w Ośrodku jeden psycholog, zatrudniony na pełny etat.

W Ośrodku funkcjonują dwie szkoły: podstawowa (IV i V klasa) oraz gimnazjum (I, II i III klasa).

Ponadto, na terenie MOW jest sklepik, prowadzony przez pracowników Ośrodka, w którym dziewczęta mogą kupić podstawowe kosmetyki, słodczyce oraz napoje. Wypracowany dochód przeznaczany jest na organizację zajęć pozalekcyjnych dla nieletnich np. wycieczki.

3. Ogląd obiektu i terenu Ośrodka.

Przeprowadzony ogląd obiektu Ośrodka, a w nim pomieszczeń internatu, szkoły, sanitariatów oraz uzyskane w związku z tym informacje, pozwoliły m. in. stwierdzić, że:

a) Ośrodek jest monitorowany.

b) Szkoła zlokalizowana jest w tym samym budynku co internat, na parterze. Klasy (5) są odnowione, czyste, o przyjemnych pastelowych kolorach. Wyposażono je w nowe meble (ławki, krzesła, szafki) oraz różnorodne przybory szkolne (mapy, tablice poglądowe, sprzęt elektroniczny). W klasie nr 1, na suficie były widoczne ślady wilgoci. W niektórych pomieszczeniach, z powodu silnie wiejącego wiatru, do otworów wentylacyjnych włożono kawałki materiału, tak by ograniczyć napływ powietrza.

W bibliotece dostępnych jest ok. 4 tysięcy książek oraz 4 komputery z zabezpieczeniem przed dostępem do treści niedozwolonych. W pracowni komputerowej znajduje się 11 stanowisk komputerowych, z analogicznym oprogramowaniem.

Toaleta szkolna składa się z 3 zamykanych kabin WC oraz 3 umywalk i luster oraz suszarki do rąk. W dniu wizytacji w pomieszczeniu tym był papier toaletowy oraz mydło w płynie.

Świetlica jest dużym pomieszczeniem, w który organizowane są również potańcówki. Wyposażona jest w sprzęt audio, telewizor LCD oraz lustrzaną kulę dyskotekową. Do dyspozycji dziewcząt pozostają dwa stoły do tenisa stołowego.

c) Stołówka Ośrodka służy również jako sala: projekcyjna oraz do spotkań z zaproszonymi gośćmi. Jest wyposażona w tablicę multimedialną. Jest to przestronne, widne pomieszczenie, z którego można wyjść na ogród. Kuchnia placówki nie spełnia wymogów HACCP. Jednakże na bieżąco wymieniany jest sprzęt kuchenny na nowy, zgodny z obecnymi standardami. Próbkę posiłków przechowywane są w niezamykanej na klucz lodówce. Jest to niezgodne z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 17 kwietnia 2007 r. w sprawie pobierania i przechowywania próbek żywności przez zakłady żywienia typu zamkniętego (Dz. U. z 2007 Nr 80, poz. 545). W myśl § 5.2 tego rozporządzenia *„miejsce przechowywania próbek musi być tak zabezpieczone, aby dostęp do niego posiadał tylko kierujący zakładem lub osoba przez niego upoważniona”*.

d) W budynku szkoły znajduje się również szatnia na ubrania wierzchnie oraz buty. Każda z grup wychowawczych ma swoje pomieszczenie. Całość kompleksu szkolnego jest zadbane i czysta.

e) Nieletnie mają nieograniczony dostęp do zajęć na świeżym powietrzu. Do dyspozycji mają: boisko do siatkówki i piłki nożnej, a także duży teren zieleni wokół budynku placówki. W budowie jest nowe boisko, które będzie służyło m.in. gry w koszykówkę. Remontowana jest również duża sala gimnastyczna, wyłączona obecnie z użytku.

f) Internat znajduje się na parterze i piętrze budynku. W tzw. wieży umieszczono dziewczęta z grupy IV. Są tam 2 pokoje sześćciosobowe. W każdym z nich ustawiono 3 łóżka piętrowe z drabinką i zabezpieczeniem przed upadkiem oraz szafy na ubrania. Podłogę wyłożono wykładziną, a w oknach zawieszono firany oraz postawiono kwiaty. Do każdego pokoju przydzielona jest łazienka, w której znajduje się miska ustępowa, umywalka, lustro, szafki na kosmetyki oraz kosz na brudną bieliznę. Na korytarzu, koło pokoi, stoi suszarka do prania oraz deska do prasowania. W tej części budynku znajduje się również pomieszczenie z łazienką, w

którym urządzony będzie salon fryzjerski dla dziewcząt, prowadzony przez wychowanki i nauczycielkę zawodu. Zakupione zostały już odpowiednie fotele.

Na parterze umieszczono dziewczęta z grup: III i V. W grupie V są 2 pokoje sześćoosobowe. W każdym z nich są: 3 łóżka piętrowe z drabinką i zabezpieczeniem przed upadkiem oraz szafy na ubrania. W jednym z pomieszczeń tej grupy na ścianach widoczne były ślady wilgoci. W grupie III są 3 pokoje czteroosobowe umeblowane w analogiczny sposób. Każda z sal grupy III i V ma swoją łazienkę. Na tym poziomie znajduje się również gabinet pedagoga oraz psychologa, w którym stoi sprzęt do biofeedbacku. Dziewczęta bardzo chętnie korzystają z tej formy relaksacji.

Na piętrze umieszczono dziewczęta z grup: I, II i VI. Każda z grup ma 2 pokoje sześćoosobowe. W każdym z nich ustawione są łóżka piętrowe, za wyjątkiem jednego, w którym są 2 łóżka piętrowe oraz 2 wersalki. Umeblowanie jest analogiczne do pozostałych pomieszczeń. Wszystkie sale mieszkalne mają swoje własne łazienki.

Na końcu korytarza znajduje się pralnia, w której jest 6 pralek automatycznych, suszarka elektryczna, suszarki ręczne, duży zlew do prania oraz kosze na brudne ubrania. Każda grupa pierze tu swoje rzeczy. W pomieszczeniu tym, pomimo działającej wentylacji wymuszonej oraz grawitacyjnej, na ścianach widoczne są ślady wilgoci. Bielizna pościelowa, ręczniki oraz ścierki kuchenne odbierane są raz w tygodniu i prane są przez firmę zajmującą się usługami pralniczymi.

Ponadto, na piętrze tym znajduje się jednoosobowa izba chorych dla dziewcząt chorych zakaźnie oraz kuchnia dla wychowanek. Jest ona wyposażona w nowoczesny sprzęt AGD. Nieletnie mają możliwość przygotowania potraw na różne okazje, takie jak urodziny czy imieniny.

W oknach na korytarzu tego piętra zamontowano system oddymiania, który po wyczuciu dymu uchyla okna.

Na parterze znajduje się łaźnia ogólna, składająca się z 2 pomieszczeń. W pierwszym jest zamykana kabina WC oraz bidet, odgrodzony od reszty zasłoną, umywalka oraz wieszaki na ubrania. W drugim jest 8 stanowisk prysznicowych

wraz z matami antypoślizgowymi. Brakuje jakichkolwiek przesłon pomiędzy poszczególnymi stanowiskami. Całość wyłożona jest glazurą. Jednakże, pomimo sprawnej wentylacji wymuszonej i grawitacyjnej na suficie są widoczne ślady wilgoci.

Na żadnym z korytarzy, ani w miejscach ogólnodostępnych wychowankom, nie umieszczono informacji o adresach do instytucji zajmujących się ochroną przestrzegania praw człowieka, takich jak: Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Obywatelskich, Helsińska Fundacja Praw Człowieka czy Sędzia Rodzinny.

4. Rozmowy przeprowadzone z wychowankami.

Rozmowy z 14 wychowankami Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Załuskowie zostały przeprowadzone w odrębnych pomieszczeniach, bez udziału osób trzecich, w sposób który pozwalał na swobodne udzielanie przez nich odpowiedzi.

Przeprowadzone w oparciu o przygotowany kwestionariusz rozmowy wywiady dostarczyły opinii o stanie przestrzegania praw wychowanków oraz o atmosferze panującej w Ośrodku.

Jeśli chodzi o warunki bytowe, nieletnie oceniły je jako: dobre (6), dość dobre (2), znośne (1), raczej złe (3) i złe (1). Jedna z dziewczynek nie miała zdania w tej kwestii. Wychowanki podnosiły głównie, iż jest za mało miejsca w pokojach. Jeżeli chodzi o kwestię mycia się, to również wskazywano, iż warunki są dobre, a czas kąpieli nie jest limitowany. Jednakże skarżono się na brak prywatności podczas tych czynności. Jest to spowodowane brakiem przesłon pomiędzy stanowiskami prysznicowymi. Niektóre nieletnie czekają, aż większość się umyje, by skorzystać z łaźni.

Wyżywienie w Ośrodku rozmówczynie oceniły jako dobre (6), dość dobre (1), znośne (3), raczej złe (1) oraz złe (1). Podkreślały, iż jedzenie jest niedoprawione oraz zbyt często podawana jest wędlina z konserw.

Jeśli zaś chodzi o opiekę medyczną dziewczęta były zorientowane, iż w razie potrzeby udzielenia nagłej pomocy medycznej wzywane jest pogotowie ratunkowe.

Osoby, które korzystały z opieki medycznej określiły ją jako dobrą (4) lub dość dobrą (3), raczej złą (3) i złą (3).

Wszystkie respondentki podały, iż nie są zmuszane do uczęszczania na nabożeństwo, jednakże dwie osoby podały, iż nie mają takiej możliwości.

Nieletnie zgodnie stwierdziły, iż na terenie placówki nie można korzystać w wyrobów tytoniowych.

Generalnie system kar i nagród jest znany wszystkim wychowankom. Za najsurowszą karę dyscyplinarną, jaka funkcjonuje w MOW, uznano zakaz opuszczania terenu Ośrodka. Dziesięć dziewczynek stwierdziło, iż nie są stosowane kary zbiorowe, jednakże, aż cztery podały, że jest odwrotnie. Istotne jest również to, iż tylko sześć respondentek wiedziało do kogo można się odwołać w razie niesłusznego wymierzenia kary dyscyplinarnej lub nieprawidłowości w postępowaniu kadry placówki.

Jeśli chodzi o Statut, czy Regulamin Ośrodka, wszystkie osoby wskazały, że znają treść tych dokumentów, natomiast jedna wychowanka nie wiedziała gdzie można się z nim zapoznać.

Wszystkie respondentki stwierdziły, iż nie stosowano wobec nich środków przymusu bezpośredniego.

Osiem rozmówczyń wskazało, iż nie spotkały je żadne przykrości ze strony koleżanek, a sześć, iż tak, głównie na początku pobytu w placówce. Jedna z dziewczynek przyznała, iż nie zgłaszała tego faktu wychowawcy, ponieważ nie ma do niego zaufania.

Poza sześcioma osobami, pozostałe wychowanki stwierdziły, że w MOW są osoby, do których mają zaufanie i mogą zawsze zwrócić się ze swoimi problemami. Jako osoby godne zaufania najczęściej wymieniano: wychowawców oraz psychologa.

Jeśli chodzi o prawo do kontaktu z rodziną, to w większości nieletnie nie zgłaszały uwag, oceniając sytuację w tej kwestii jako dobrą. Jedynie dwie dziewczynki nie utrzymują kontaktu z domem. Prawie wszystkie wychowanki stwierdziły, iż nie ma żadnego problemu w prowadzeniu korespondencji i rozmów telefonicznych. Trzy nieletnie wskazały, iż wychowawcy sprawdzają ich

korrespondencję. Również trzy respondentki podały, iż ich listy zostały zatrzymane przez Dyrektora Ośrodka.

Jeśli chodzi o spędzanie czasu na świeżym powietrzu oraz zajęcia sportowe, wszystkie nieletnie oceniły sytuację jako dobrą podkreślając, że nie są w żaden sposób ograniczane w tym zakresie. Jedynie dwie rozmówczynie wskazały, iż nie mogą wychodzić na świeże powietrze. Podkreśliły również, że w MOW mogą bez żadnych przeszkód korzystać z książek i prasy.

Jeśli chodzi o zajęcia edukacyjne respondentki podały, iż w Ośrodku nauczyciele chętnie pomagają, są cierpliwi. Mogą również liczyć na pomoc ze strony wychowawców. Jednakże, aż trzy nieletnie miały zdanie przeciwne.

W zakresie traktowania dziewcząt w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Załuskowie, cztery nieletnie wskazały, iż spotykają się z wyzywaniem i krzykami ze strony wychowawców.

Wszystkie zgodnie podniosły, iż na terenie placówki nie ma narkotyków, ani alkoholu.

Wychowanki miały możliwość podać, co chciałyby zmienić w Ośrodku. W tym miejscu wskazały, iż chciałyby: mieć możliwość używania wyrobów tytoniowych, częstszego kontaktu z rodziną, samodzielnych spacerów, dostępu do własnych telefonów komórkowych, lepszego asortymentu w sklepiku Ośrodka.

Jednocześnie dziewięć dziewczynek stwierdziło, iż pobyt w MOW zmienił je na korzyść, a pięć, że nie zauważyły żadnych zmian.

6. Wnioski i zalecenia.

Czynności przeprowadzone podczas wizytacji zapobiegawczej przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwoliły stwierdzić, iż założone cele wychowawcze Ośrodka są realizowane z zaangażowaniem oraz na właściwym poziomie. Potwierdziły to również wychowanki w czasie prowadzonych z nimi rozmów. Traktowane są one z poszanowaniem godności ludzkiej i z troską o zdrowe kontakty z rodziną. Zebrane opinie nieletnich oraz ogląd terenu i obiektu pozwala uznać, że atmosfera w Ośrodku jest korzystna i nacechowana troską o prawidłowy rozwój, budowanie odpowiedzialności indywidualnej oraz społecznej.

Biorąc pod uwagę wypowiedzi wychowanek oraz dokonany ogląd Ośrodka, należy jednak stwierdzić, iż potrzebne jest:

1. w związku ze zgłoszonymi informacjami o niewłaściwym zachowaniu personelu wobec wychowanek monitorowanie zasygnalizowanych zjawisk i podjęcie działań prewencyjnych;
2. wywieszenie w miejscu dostępnym dla wszystkich wychowanek adresów instytucji, które zajmują się ochroną praw człowieka oraz do których nieletnie mogą się zwrócić w razie potrzeby;
3. przechowywanie próbek posiłków w lodówce zamykanej na klucz;
4. wyposażenie stanowisk prysznicowych w zasłony;
5. zainstalowanie kratki wentylacyjnych w tych pokojach, w których w wyniku remontu zostały one usunięte;
6. usunięcie śladów wilgoci w pokojach wychowanków oraz łaźni.

Dyrektor Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego pozytywnie odniosła się do wystosowanych zaleceń. Poinformowała, iż w związku ze zgłoszonymi informacjami o niewłaściwym zachowaniu personelu wobec wychowanek został wzmożony nadzór pedagogiczny poprzez monitorowanie zasygnalizowanych zjawisk i podjęcie działań prewencyjnych. Ponadto, w miejscach dostępnych dla wszystkich wychowanek umieszczone zostały tablice z adresami instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka. W pokojach zainstalowano kratki wentylacyjne oraz usunięto ślady wilgoci. Zakupiono również lodówkę zamykaną na klucz w celu przechowywania próbek posiłków. Na okres wakacyjny zaplanowano modernizację prysznicu.

Za zgodność: